

Усвојен Закон о социјалној заштити

Влада Србије донела је 23. децембра 2010. године предлог новог Закона о социјалној заштити и упутила га Народној скупштини на разматрање и усвајање. Народна скупштина Републике Србије усвојила је Закон 31. марта 2011. Због његовог значаја и јавне дискусије у којој су учествовале бројне инвалидске организације, међу којима и Савез дистрофичара Србије, дајемо краћу анализу оних његових одредби које су за особе са инвалидитетом најзначајније, са посебним освртом на делове закона на које је Национална организација упутила амандмане.

Закон о социјалној заштити у свом уводном делу (чланом 3) дефинише циљеве социјалне заштите, између осталог наводећи стварање једнаких могућности за самостални живот и подстицање социјалне укључености. Ове одредбе су очито написане на основу одредби члана 19 Конвенције о правима особа са инвалидитетом и члана 15 ревидиране Европске социјалне повеље.

Значајно је што Закона предвиђа могућност да органе социјалне заштите могу оснивати како органи државе, територијалне аутономије и локалне самоуправе, тако и друга физичка и правна лица која испуњавају законом прописане услове, чиме се афирмише плурализам пружалаца услуга социјалне заштите. Једино локалне самоуправе могу оснивати центре за социјални рад, а Република и покрајина заводе за социјалну заштиту.

Закон утврђује поштовање начела заштите људских права и достојанства корисника услуга социјалне заштите (члан 24) и забрањује њихову дискриминацију (члан 25), укључујући забрану дискриминације на основу инвалидности. Услуге се пружају кориснику у најмање рестриктивном окружењу (члан 27), тако да се омогући останак у локалној заједници.

Чланом 40. Закона дефинисане су групе услуга социјалне заштите. Између осталог, ту су услуге у заједници које обухватају и дневне боравке и помоћ у кући. Закон такође по први пут у Србији предвиђа услуге подршке за самостални живот: становање уз подршку, персоналну асистенцију, обуку за самостални живот. Ово представља значајан корак у развоју сервиса подршке који би требало да омогуће пуну социјалну укљученост и самосталност особа са инвалидитетом. Становање уз подршку финансираће се из републичког буџета, док ће локалне самоуправе финансирати услуге персоналне асистенције. На жалост, имајући у виду финансијске капацитете локалних самоуправа у Србији поставља се питање да ли ће сервис персоналних асистената моћи да заживи у пракси без финансијске подршке Републике.

Чланом 41. Закон дефинише кориснике права и услуга социјалне заштите. Међу малолетницима између осталог су апострофирана деца и млади са

сметњама у развоју - телесне, интелектуалне, менталне, сензорне, говорно-језичке, социо- емоционалне, вишеструке – чије потребе за негом превазилазе могућности породице. Међу пунолетним особама између осталог су апострофиране особе чије благостање, безбедност и продуктиван живот у друштву су угрожени услед инвалидности, нарочито ако имају телесне, сензорне, интелектуалне, менталне или тешкоће у комуницирању, а услед друштвених или других препрека се суочавају са функционалним ограничењима у једној или више области живота. Ова законска дефиниција очито се ослања на биопсихосоцијални модел приступа инвалидности.

Услуге подршке самосталном животу пружају се појединцу како би се његове могућности задовољавања основних животних потреба изједначиле са могућностима других чланова друштва, да би му се побољшао квалитет живота и омогућило да води самосталан и квалитетан живот у друштву (став 1 члана 45 Закона).

Нови Закон о социјалној заштити уређује и услове за домски смештај корисника, укључујући и смештај у мале домске јединице. Ипак, ова материја је разрађена мање детаљно него ранијим законима, што је на трагу настојања подстицања процеса деинституционализације.

Чланом 61. Закона предвиђена је могућност да се услуге развијања радних способности и радног ангажовања корисника пружају у установама социјалне заштите и радним центрима у складу са одредбама Закона о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом.

Уколико установе социјалне заштите које су основале Република, аутономна покрајина или локална самоуправа не могу да пруже услуге социјалне заштите у потребном обиму, услуге у поступку јавне набавке може пружити лиценцирани пружалац услуга из приватног сектора (чл. 64). Наручилац услуга обезбеђује најквалитетније и најекономичније услуге али мора водити рачуна о интересима корисника, а пружалац услуга мора поштовати стандарде квалитета услуга (чл. 66).

Закон чланом 79. набраја врсте материјалне подршке, између осталог и додатак за помоћ и негу другог лица и увећани додатак за помоћ и негу другог лица. Право на додатак за помоћ и негу другог лица има лице коме је због телесног или сензорног оштећења, интелектуалних потешкоћа или промена у здравственом стању неопходна помоћ и негу другог лица у остваривању основних животних активности (чл. 92, ст. 1). Право на додатак за помоћ и негу другог лица се остварује у поступку прописаном прописима о пензијско-инвалидском осигурању. Пошто су изменама и допунама Закона о ПИО из децембра 2010. године (чл 41 а, измењен чланом 19 Закона о изменама и допунама Закона о ПИО) критеријуми за остваривање права на додатак за помоћ и негу другог лица дефинисани рестриктивно, НООИС је иницирао усвајање амандмана којим би се у Закону о социјалној заштити ти критеријуми дефинисали квалитетније, у

складу са међународним стандардима. Ова иницијатива уродила је плодом, предложени амандман је изгласан. Закон о социјалној заштити сада прописује да потреба за помоћи и негом другог лица постоји код лица коме је услед телесног оштећења, оштећења чула вида које узрокује губитак осећаја светлости са тачном пројекцијом или се вид постиже са корекцијом 0.05, интелектуалних потешкоћа или промена у здравственом стању неопходна помоћ и нега другог лица ради задовољења основних животних потреба и које не може да устане из кревета, да се креће унутар стана без употребе помагала, да се храни, свлачи, облачи или да одржава основну личну хигијену без помоћи другог лица. Закон предвиђа да је износ месечног додатка за помоћ и негу другог лица седам хиљада шест стотина динара и да се усклађује са индексом потрошачких цена два пута годишње (чл. 93). Право на увећани додатак за помоћ и негу другог лица има особа којој је на основу прописа о пензијско - инвалидском осигурању утврђено телесно оштећење од 100 процената по једном основу, или да има трајни органски поремећај неуролошког или психичког типа (чл. 94). Прихваћен је амандман народне посланице Гордане Рајков да се овај члан допуни тако да сада право на увећани додатак има и лице које има више оштећења, с тим да ниво оштећења износи по 70% и више процената и то по најмање два основа. Месечни износ увећане накнаде је двадесет хиљада и пет стотина динара и он се усклађује са индексом потрошачких цена два пута годишње (чл. 94).

Усвојен је и амандман по коме један од родитеља који није у радном односу, а најмање 15 година негује своје дете које је остварило право на увећани додатак за помоћ и негу другог лица, сада има право на посебну новчану накнаду у виду доживотног месечног примања у висини најниже пензије када наврши општи старосни услов за остваривање пензије уколико није остварио право на пензију.

На жалост нису усвојене иницијативе НООИС да се додатак за помоћ и негу другог лица и увећани додатак усклађују са индексом потрошачких цена квартално, уместо шестомесечно, упркос инфлацији која је почетком године износила више од 12 посто у односу на фебруар 2010. и претила да обезвреди накнаду.

Др Дамјан Татић

ОКВИР:

У сусрет Закону о социјалној заштити, са акцентом на службама подршке за особе са инвалидитетом – био је назив округлог стола који је одржан 14. фебруара 2011. године у Београду, у организацији ЦИЛ Србија. Том приликом Владан Јовановић, самостални консултант у области социјалне

заштите и један од чланова радне групе за израду Закона, представницима инвалидских организација представио је текст предлога Закона који је Влада РС усвојила 23. децембра 2010. године. Узимајући у обзир широку област коју овај Закон регулише, он ће детаљније бити уређен Правилницима и Уредбама. Претпоставља се да ће око 40 тема бити предмет тих подзаконских аката, што не значи да ће их бити у том броју јер ће неке теме, односно више њих, бити обухваћене једним подзаконским актом. Један од подзаконских аката односиће се и на сервис персоналних асистената. Израда подзаконских аката треба да буде завршена током 2011. године.

Из тог излагања, као и из излагања других говорника, нарочито представника београдских општина и заменице секретара за социјалну заштиту, могао се извести закључак да ће финансирање сервиса зависити од јединица локалне самоуправе. У многим општинама то ће, макар у почетку, сигурно бити препрека за пуну примену Закона, а посебно „компликована“ ситуација је у Београду. Према речима Драгана Вујевића, члана Општинског већа ГО Нови Београд, поставља се питање надлежности града, односно градских општина у области финансирања услуга социјалне заштите. Он је рекао да у случају главног града, финансирање било у надлежности Градске Скупштине, као јединице локалне самоуправе, а не градских општина, али са тим се није сложио представник ГО Звездара.